MWONGOZO

KARATASI YA PILI

MWONGOZO WA KUSAHIHISHA

UFAHAMU

1. *Ipe taarifa hii kichwa mwafaka.* *(alama 1)*

   UCHAFUZI WA MAZINGIRA ZIWA NAKURU

   (alama 2)

2. *Eleza sababu zinazofanya Ziwa Nakuru kuchafuka.*
   - ***a. Maji taka kuingia mbugani***
   - ***b. Miundo msingi duni***

   (alama 4)

3. *Ni nini madhara ya kuchafuliwa kwa Ziwa Nakurw?*
   - ***a. Kuhama kwa ndege***
   - ***b. Kuangamia kwa wanyama pori***
   - ***c. Maradhi kadha kwa wanyama pori***
   - ***d. Mkondo wa maji kuzibwa***

   (alama 2)

4. *Eleza vizingiti vinafanya ziwa hili kuendelea kuchafuliwa.*
   - ***a. KWS kutokuwa na bajetiya kusafisha mbuga***
   - ***b. Utepetevu wa NEMA kwa kukosa kuweka sheria kali.***

5. *Toa mapendekezo yanayoweza kusaidia kumaliza uchafuzi wa Ziwa Nakuru kulingana na taarifa hii.* *(alama 4)*
   - a. ***Baraza la mji kuhakikisha makazi ni safi***
   - b. ***Baraza** la **mji kuzoa taka kutoka makazi** ya **watu***
   - c. ***Wananchi kuhimizwa kupunguza matumiziya vitu vya plastiki***
   - d. ***Kuweka bajeti** ya **kusafisha mazingira***

6. *Eleza maana ya maneno haya kama yalivyotumika katika taarifa.* *(alama 2)*
   - a. *Kupenyeza*-*Kupita* ***katikati***
   - b. *Utepetevu* ***-Ulegevu, uvivu***

UFUPISHO

(a)

1. *Sekta ya kilimo inachangia asilimia 25 ya pato la taifa*
2. *Inatoa ajira kwa asilimia 40 ya wakenya*
3. *Huchangia asilimia 65 ya mapato yatokanayo na mauzo ya nje.*
4. *Hutegemewa na asilimia 80 ya wakenya kwa uhai*
5. *Kustawi kwake kutaimarisha uchumi*

(Hoja 5 x 1= alama 5)

(b)

UFUPISHO

(a)

1. Sekta ya kilimo inachangia asilimia 25 ya pato la taifa
2. Inatoa ajira kwa asilimia 40 ya wakenya
3. Huchangia asilimia 65 ya mapato yatokanayo na mauzo ya nje.
4. Hutegemewa na asilimia 80 ya wakenya kwa uhai
5. Kustawi kwake kutaimarisha uchumi

(Hoja 5 x 1=alama 5)

(b)

1. Serikali inatekeleza maamuzi mengi katika kilimo
2. Mbinu za kuustiri umma zimepewa umbele.
3. Sera ya bei za bidhaa za kilimo zimeleta kushiriki kikamilifu na udhibiti wa serikali.
4. 2011 Kenya ilipanga kuongeza maradufu hifadhi ya nafaka
5. Serikali imeelekeza juhudi katika sekta ya kibiashara
6. Juhudi za kuhakikisha usalama wa chakula zimekuwepo/zimetekelezwa.
7. Serikali imekuwa ikiongeza hisa inayotengewa Wizara ya Kilimo katika makadirio yake.

(zozote 7x 1= 07)

M **Swali a. – alama 5** **S**–6 x ½ = 03
Swali b. – alama 7 **H** – 6 x ½ = 03
M–⁄, **Z**–maneno 10. 1z

3. **MATUMIZI YA LUGHA: (ALAMA 40)**

a) Taja ala zinazotumika kutamkia sauti /ch/ (alama 1)

....

b) Tunga sentensi moja ukitumia nomino na kielezi kutokana na neno: enda (alama 2)

....

e) Tunga sentensi ukitumia nomino katika ngeli ya 'U-YA' iii kuonyesha upatanisho wa kisarufi (alama 2)

....

d) Eleza tofauti za sentensi hii (alama 2)

i. Nilimpata nduku.

....

e) Onyesha matumizi ya kiambishi -ji katika sentensi ifuatayo:

Tunga sentensi yenye T (t + T + E) (alama 1)

....

f) Tumia vitenzi vifuatavyo kutunga sentensi katika kauli ya kutendeka

....

Ecolebooks.com

h) Tumia neno *'Kama'* katika sentensi kama; (alama 2)

1. Kitenzi

....

11. Kihusishi

....

DOWNLOAD MORE RESOURCES LIKE THIS ON ECOLEBOOKS.COM

j) Tunga sentensi moja ukitumia kiunganishi cha uteuzi (alama 2)

ii) Onyesha aina ya virai katika sentensi ifuatayo.
Mwaka juzi alikwenda ulaya (alama 2)

k) Kwa kutoa mfano mmoja wa sentensi eleza maana ya shamirisho kitondo (alama 2)

l) Changanua sentensi ifuatayo kwa kutumia matawi: (alama 4)
Ule mkongojo wa babu ulinunuliwa na fundi

Ecolebooks.com

e r • %
K'l a Koa

N %1..

»

....

....N i t-\.......... t-J- :r H~ .... f~ n~

ro.KQ~~fl. I-0:\, ho.J>.Y-I uUD\tln.l,(,li.w0- D~

m) Tunga sentensi moja ukitumia vitate hivi: (alama 3)

(i) Kipofu

....

«_''" ipcf Oserge.hf ice

aneUbi

(iii) Kibofu

IKKrj6 «sij; r@ iv, d •

Keva: loo.a/Kuc±sea2a-/lisiefa

i \bo. -u oa nactva U; ;aclaze»a no-

0 2020 atcto Balni u8

...

...

...

...

...

...

...

...

..

K

D

DOWNLOAD MORE RESOURCES LIKE THIS ON ECOLEBOOKS.COM

Ecolebooks.com

n) Eleza mofimu zilizomo katika neno hili. (alama 3)
Lililolila

o) Tunga sentensi moja ukitumia kihisishi cha masikitiko. (alama 2)

q) Andika katika usemi wa taarifa
"Utaweza kuwa mwindaji mashuhuri ikiwa utayafuata mashauri yangu," alisema mbunda.

r) Tunga sentensi ukitumia kinyume cha kitenzi hiki: Ezeka (alama 2)

s) Yakinisha sentensi ifuatayo:
Tusingalienda hospitali, tusingalitibiwa. (alama I)

4. **ISIMU JAMIi: (ALAMA 10)**

a) Fafanua istilahi zifuatazo za isimu jamii (alama 2)
(i) Isimu

DOWNLOAD MORE RESOURCES LIKE THIS ON ECOLEBOOKS.COM

(ii) Jamii

KnEj ~ ti,iej hi@ai ra ms4ta

Ja JAbC1.ia1b.6Ll

p) Tunga se... sl ... a ya kibainishi

&od La wet twee hcianc wa Gin

N%la 1x2 =

Tungaliendo hospitali tungalitibiwa. -½

b) ".......ah.....naomba kumwongelesha Chucho.....Naam. naam .... Chucho.....• Hujambo? ..... si ..... sina ncno......naam. Mjomba amezidiwa si wa maji si wa chakula kweli?......Muuguzi mkuu amedhihirisha..... Ycs ok ycah Ala! Ameishiwa na pesa.

(i) Tambua sajili husika katika dondoo hili. (alama 1)

Sajili ya simu / Rununu / simu tamba.

(ii) Kwa hoja zozote saba, eleza sifa za sajili hii. (alama 7)

i) Hutumia sentensi fupi fupi.
ii) Kuna matumizi ya maswali na majibu.
iii) Hutumia takriri: Chucho, naam.
iv) Huhusisha kuchanganya ndimi.
v) Kanuni za kisarufi hukiukwa.
vi) Hulenga moja kwa moja kiini cha habari.
vii) Kuna kukatizana kalima. ...
(viii) Kuna maamkizi.

KILA LA HERi !!

Ecolebooks.com

I

© 2020

DOWNLOAD MORE RESOURCES LIKE THIS ON ECOLEBOOKS.COM